

HØRING AV NOU 2002:1 FORTID FORMER FRAMTID – UTFORDRINGER I EN NY KULTURMINNEPOLITIKK

Vest-Agder fylkeskommune har de siste årene tatt initiativ til en regional satsning på kulturvern. Dette kommer i praksis til uttrykk gjennom økte bevilgninger til kulturminnevern, en bevisst satsing på, og synliggjøring av Vest-Agders regionale og lokale særpreg og tettere samarbeid med kommuner, organisasjoner og enkeltpersoner. Kulturminnevernet i Vest-Agder arbeider kontinuerlig for å skape lokalt eierforhold til kulturminnene, gjennom å synliggjøre og øke kunnskapene om kulturminner og kulturmiljøer.

Agder er et vekstområde på mange felt, bl.a. når det gjelder befolkning, bedriftsetablering, turisme og aktivitet i kystsonen. Dette fører til press mot attraktive arealer og verneverdig bebyggelse og kulturmiljøer. Det er viktig at kulturminnevernet blir en premissleverandør i forhold til denne utviklingen, og ikke bare i forhold til å verne om enkelt kulturminner.

Økt regionalt og lokalt ansvar må følges opp med økte ressurser og bedre hjelpemidler til å gjennomføre kulturminnepolitikken. Vi trenger oppdaterte kulturminneregistre for å forenkle plan- og arealforvaltningen både i fylkeskommunen og i kommunene. Grunnforskningen på kulturminnefeltet må gis større prioritet gjennom økte bevilgninger, personalressurser og bedre vilkår for regionalforvaltningen til å gjennomføre slike tiltak. Alle kulturminner finnes lokalt. Det er den regionale kulturminneforvaltningen som har de beste forutsetninger og de nødvendige kunnskaper for å sette kulturminnene inn i sin rette sammenheng, lokalt, regionalt og nasjonalt.

Vest-Agder fylkeskommune har vist evne og vilje til å ta tak i disse, og lignende problemstillinger. Denne offensive strategien har ført til at vi ligger i front på en del områder, når det gjelder grunnforskning, tolkning av registreringsresultater og strategiutvikling på kulturminnevernfeltet. Vi ønsker å utvikle dette arbeidet videre, og er ikke fremmed for å ta et større regionalt ansvar for kulturminne-vernet.

I fylkeskommunens uttalelse til ”Økt satsing på kulturminneforvaltning i kommunesektoren” har Vest-Agder gitt uttrykk for vilje og ønske om å ta større regionalt ansvar i forhold til kulturminnevern. Det vises i den sammenheng til utvalgsbehandlingene av saken, datert 31.10. 2001 og 06.11. 2001.

HØRINGSUTTALELSE

1. Utredningens mål, strategier og innsatsområder som grunnlag for en framtidsrettet kulturpolitikk.

- Vi savner en strategi for hvordan vi skal nå de – i og for seg – positive målene som utredningen peker på. Grunlagsforskningen og utviklingsarbeidet som drives i forbindelse med saksbehandling i utbyggings og arealplanlegging er et godt utgangspunkt. Denne grunnlagsforskningen må anerkjennes, og fylkeskommunene må tilføres ressurser for å ta seg av, og utvikle denne oppgaven. En del statlige organer opererer som om dette arbeidet er overflødig, og at dagens registeroversikter er tilstrekkelige for å utføre oppgavene våre. Det er de ikke.
- En utbygging av det regionale og kommunale forvaltningsnivået vil styrke kulturminnevernet. Men hvis ansvaret overlates til kommunene aleine, vil oversikten bli borte og resultatene ”pulverisert”.
En ny oppgavefordeling mellom fylkeskommune og kommuner vil ytterligere kunne styrke kulturminnevernet.

2. Hvordan legge til rette for aktiv bruk og ivaretagelse av mangfoldet i kulturarven?

- Eiendomsforholdet til kulturminnene er av sentral betydning. Det er derfor avgjørende at kommunenelokalsamfunnet får et reelt eiendomsforhold til kulturminnene. Dette bør forankres i både et faglig og økonomisk ansvar, slik at det med økt ansvar også følger krav, plikter og rettigheter. Kulturminnepolitikken må stille bestemte krav til den faglige forvaltningen av kulturminnene.
- Økt ansvar må følges av økte ressurser i form av penger og personell. Vi må få bedre muligheter til å presentere kulturminnene i et helhetlig perspektiv, og å forankre dette til det enkelte lokale kulturminnet.
- Plan- og bygningsloven må endres, dersom den skal fange opp i seg et bedre vern av kulturminner. I dag er det først og fremst regulering til spesialområde bevaring som er aktuelt i forhold til kulturminnevernet. Allerede i dag er dette et for svakt virkemiddel. Regulering til spesialområde må endres til også å gjelde interøret i bygninger. Dagens praksis med kun eksteriørvern fører til at viktige kulturminnefaglige kvaliteter i bevaringsområder forsvinner. Det bør også utarbeides klarere regler for hvordan eksteriørvernet skal ivaretas, ønsket materialbruk, kvalitetssikring av utførelse m.m. Dette må utformes på en måte som ikke fører til flere rigide regler som folk må forholde seg til.

3. Kulturminner og kulturmiljøer som grunnlag for verdiskaping

- Gode rammevilkår er en nødvendighet for å utvikle kulturminnevernet videre. Vi er imidlertid ikke umiddelbart begeistret for tanken om et sentralt kulturminnefond, hvis meningen med det er at den regionale kulturminneforvaltningen fremdeles skal ”kjempe” om tildeling av midler.

Vest-Agder fylkeskommune har tidligere gitt uttrykk for at regionene i større grad må satse på kulturminnevernet sjøl, og at staten bør følge opp fylkeskommunenes satsing. Da vil midlene bli fordelt til dem som viser initiativ og ikke, som i dag, være en premiering til dem som ikke gjør noe sjøl. I den forbindelse kan det være på sin plass å vise til at Vest-Agder fylkeskommune bevilger ca. 4 ganger mer til kulturminnevern enn det vi mottar i støtte fra staten.

Vi har variert erfaring med bruk av kulturminner i næringssammenheng. De prosjektene som regnes som vellykkede, er de som har fått prosjekter/tiltak til å lønne seg økonomisk. Dette er ofte de samme prosjektene som ikke i tilstrekkelig grad har tatt vare på kulturminneinteressene. Det må være et mål å få antikvarisk fullverdige prosjekter til å lønne seg økonomisk. Det må være mulig å kombinere kulturminnefaglig kvalitet og økonomisk lønnsomhet.

Kulturminner brukes svært aktivt i markedsføringen av reiselivsnæringen, og på Sørlandet er turistinntekter av stor betydning. Kulturminnevernet burde få del i den verdiskapingen som foregår i reiselivsnæringen, fordi denne næringen er en viktig for-/bruker av kulturminner.

Kulturminnevernet er ofte fødselshjelper for kulturminne- og kulturmiljøprosjekter igangsatt av privatpersoner eller interesseorganisasjoner. Det viser seg som oftest at det er vanskelig å holde driften oppe etter igangsettingsfasen. Kulturminnevernet gir ikke driftsstøtte til slike prosjekter, men noen av dem er av en slik karakter at vi ønsker oss muligheten til å gjøre det. Vi kan vanskelig se at denne type virksomhet kan klare seg utelukkende ved egenfinansiering. Problemet er oftest knyttet til ivaretagelsen av kulturminnet og kontinuitet i driften.

Bredalsholmen Dokk og Fartøyvernssenter har ansvar for stålskipene i Norge, og har bygget opp håndverks- og dokumentasjonskompetanse for denne virksomheten. Fartøyvernssenteret er et nasjonalt ansvar, men Vest-Agder fylkeskommune har påtatt seg en stor del av driftskostnadene, knyttet til drift, og vern og vedlikehold av anlegget. Oppdragsvirksomheten ved fartøyvernssenteret er i stor grad basert på bestillinger fra det sentrale fartøyvernet/riksantikvaren. Det legges vekt på fullverdig antikvarisk utførelse og dokumentasjon ved gjennomføringen av oppdragene. Vi mener at restaurering og vedlikehold av skværriggerne, Christian Radic, Statsraad Lehmkuhl og Sørlandet, bør kanaliseres til Bredalsholmen. I arbeidet med vedlikehold og konservering av skværriggerne bør antikvariske prinsipper ligge til grunn for utførelsen av arbeidet. Ved å tilføre slike oppdrag til Bredalsholmen, ville arbeidet kunne kvalitetssikres, og fartøyvernssenteret gjøres istand til å ta vare på den håndverkskompetansen som er en forutsetning for å utføre slike oppdrag i fremtiden.

4. Eiernes og brukernes rolle og situasjon i kulturminnearbeidet.

- Både eiere og brukere av fredete bygg og anlegg og den offentlige forvaltningen bør ha som hovedmål å forvalte kulturminnene på en forsvarlig måte. Hvis dette kan gjøre på en måte som i sterkere grad involverer eiere er det positivt.
- Riksantikvaren er i ferd med å aktivisere forholdet til eiere av fredete bygninger. Vi støtter dette arbeidet, og håper å få til en ordning med faste møter mellom eiere og kulturminneforvaltningen
- Både støtteordninger, fradragsregler og skatteregler bør gi eiere av fredete anlegg bedre vilkår til å trekke fra vedlikeholds- og restaureringskostnader enn de har i dag.

5. Partnerskap og samarbeid

* Vest-Agder støtter fullt ut arbeidet med å trekke privatpersoner, frivillige organisasjoner og lokale museer sterkere inn i kulturvernarbeidet. Vi mener at dette er den beste form for vern av kulturminner i et lengre perspektiv.

- I arbeidet med nye registreringer og vurderinger av kulturminner, er lokale kjentfolk vår beste kilde. Det er svært viktig med et nært samarbeid med lokalbefolkningen.

6. Kompetanseoppbygging og utdanning

- Det er vanskelig å si noe fornuftig om hvordan registre og overvåkingssystemer skal videreutvikles. Fylkeskommunene har i alt for liten grad vært med på utviklingen av slike systemer. Vest-Agder fylkeskommune søkte i 1998 om å få midler til å utvikle egne registre, men fikk avslag. Begrunnelsen var at det skulle Riksantikvaren gjøre. Vi har ennå ikke fått tilgang til riksantikvarens registre!
- Registrene bør være enkle og lett tilgjengelige for flest mulig. De må systematisk vedlikeholdes og oppgraderes. Og brukerne må være oppmerksomme på at de alltid kun vil inneholde det som er registrert til nå! Både sentralt og lokalt er det en tendens til å oppfatte et register som et avsluttet arbeid.
- Skolene har allerede i dag muligheter til å sette kulturminnevernet på timeplanen, men det blir ikke gjort. Kulturminnevernet i fylkeskommunene har ikke kapasitet til å påta seg en slik oppgave i dag. I forbindelse med etter- og videreutdanning er det av vesentlig betydning å legge vekt på at kulturminnevern er en del av kulturhistorien. Det er viktigere å ha gode kunnskaper i kulturhistorie enn å lære saksbehandlingsrutiner, jus og lovverk.
- Vest-Agder fylkeskommune har hatt en praksisstudent fra Høgskulen i Telemark, og ønsker å ta imot flere. Praksisperioden bør imidlertid være lengre, med mulighet for mer direkte deltakelse i fylkeskommunens kulturvernarbeid. Vi er åpne for nærmere samarbeid med høyskoler, universiteter og håndverksfaglige miljøer.
- I bygningsvernet har fylkeskommunen etablert et nettverk av bygningshåndverkere i alle fylkets kommunene. Vi arbeider for å utvide dette nettverket, og gjøre samarbeidet mer formelt. Neste fase er utvikling av "kompetansesentre" som kan være lokale samlingspunkt for håndverkere, der også publikum kan komme og se på utføringen av restaureringsarbeid, få faglige råd og diskutere problemer/utfordringer med kompetente fagpersoner.

7. Mindretallets særmerknad

- Vi ser ikke noen grunn til å kommentere mindretallets særmerknader.

Denne høringsuttalelsen vil bli lagt fram til politisk behandling i Hovedutval for Næring-, Samferdsel- og Kultur. Eventuelle endringer eller merknader fra utvalsbehandlingen vil bli ettersendt.

Kristiansand 09.09.02

Kjell Abildsnes
Avdelingsleder

Svein Mjaatvedt
fylkeskonservator